

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 44. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360139888/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

den er «interessant». Af alle hine halvglemte Minder om en Størhed, som svandt, hine Indtryk af et Navns og et Rys For-gængelighed, hine harmfulde Stemninger ved Menneskenes Smaa-lighed og Slethed har René nemlig udestilleret sig en haard-nakket Overtydning om, at der ikke gives nogen Lykke, samt en dyb Livsledelse og en stadig Følelse af Tomhed og Kedsomhed, paa samme Tid som han føler en overstrømmende Livskraft i sine Aarer. Hans Yndlingsord er: *la folie de croire au bonheur — dégoût de la vie — profond sentiment d'ennui* o. s. v. I al denne Jammer tyer han i sine Tanker bestandig til Søsteren som sin eneste Trøst, indtil han til sin Overraskelse og Sorg mærker, at hun undgaar ham, gentagne Gange ved hans Tilbagekomst til Frankrig erklærer sig ude af Stand til at træffe sammen med ham, synes at have glemt hans Ømhed for hende. Kun én Gang, da hun aner, han staar i Begreb med at begaa Selvmord, nærmer hun sig ham et Øjeblik paany. Han har allerede føjet denne sin elskede Søsters Kulde til Kæden af sine bitre Erfaringer om Menneskenes Troløshed, da Efterretningen om hendes Hensigt at lade sig optage som Nonne i et Kloster, kalder ham til hendes Opholdssted. Han ankommer netop tidsnok til at faa en Plads ved den uhyggelige Højtidelighed, til at se Amélie's Haar falde under Saksen, og til at knæle ned ved hendes Side, medens hun, som Ceremoniellet fordrer, udstrækkes paa Kirkens Marmor som et Lig, da han hører sin Søster fremmunde en Bøn om Til-givelse for «den forbryderske Lidenskab, hun har nærret for sin Broder». Paa én Gang begriber han Søsterens Øpførsel imod sig og falder afmægtig om. Saasnart han har fattet sig, beslutter han at forlade Europa og rejse til den nye Verden. Den Nat, han forlader Frankrigs Kyst, bryder et frygteligt Uvejr løs. «Vilde, siger han, Himlen underrette mig om, at Uvejret altid skulde ledsage mine Skridt?» Det Visse er, at Chateaubriand saa lidet kan undvære denne Ledsagelse af Lyn og Torden til René's Levnedsløb som til Atalas Elskov.

Det er, som man ser, ualmindelige Skæbner, der her møder en ualmindeligt anlagt Karakter. Og fra denne Karakter er det, at Sørgmodigheden og Menneskeforagten i den nyere Literatur kan siges at skrive sig. Dette Tungsind og dette Menneskehad er af en ganske anden Art end det nogensinde før havde vist sig. Molières Alceste, den dybeste og skønneste af hans mandlige Personer, er f. Eks. kun Menneskehadet i den Forstand, at han

til sit Væsens Grund er oprørt over den Lavhed, den fejge Hensyntagen, den Ietsfærdige eller af Frygten udsprungne Falskhed, som hersker ved et verdsligt og fordærvet Hof, men han er ikke tungsindig, hans Sindelag er ikke sygt og han bærer intet Kainsmærke paa sin Pande.

Den ved det 19de Aarhundredes Begyndelse optrædende Form af Melankoli har derimod Præget af en egenlig Sygdom; den er ikke blot personlig hos en Enkelt, ikke en Gang blot national, det er en Farsot, der udbreder sig fra Folk til Folk, som saadan beslægtet med de religiøse Sygelighedsformer, der i Middelalderen saa ofte skred hen over Europa, og René er kun den Skikkelse, som først og kraftigst fremstiller Sygdommens Kendetegn hos de mægtigst begavede Aander.

René bærer hint Kainsmærke, jeg nævnte; men dette Mærke er tillige Herskerseglet. Usynligt for ham selv er dette Geniets Segl blevet sat paa hans Pande. Bag de tungsindige Selvanklager, hvoraf René's Bekendelse bestaar, ligger den stolte Overlegenhedsfølelse, som fyldte Digterens eget Bryst. Naar man omhyggeligt læser Chateaubriands Erindringer, kan man ikke væрге sig mod den Tanke, at der selv bag Forholdet til Amélie ligger en Art Skriftemaal, en Tilstaaelse af den lidenskabelige Kærlighed, Søsteren Lucile nærede til sin beundrede Broder. Hvor meget af en Bekendelse rummer da ikke Fortællingens øvrige Indhold!

René's Kval er Geniets Fødselsveer i den moderne Personligheds Sjæl. René er Øjeblikket, i hvilket den udkaarne Natur som den hebraiske Oldtids Profet første Gang hører Stemmen, der kalder ham, og angst trækker sig tilbage, fortvivlet krymper sig overfor Opgaven og ser sig om efter en Udvej til Flugt, svarende ligesom Profeten: «Herre, tag ikke mig, men en Anden, min Broder, jeg er for ringe; jeg er en Mand, der ikke forstaar at belægge sine Ord.» René er dette første Stadi. Uroens og Udvalgelsens. Den Udkaarne venter at se en Anden følge Kaldet; han ser omkring sig, men Ingen opstaar, og Stemmen vedbliver at tale til ham. Overalt ser han det sejre, som han afskyr og foragter, og det ligge under, for hvilket han vilde ofre Alt, ifald blot en Anden vilde føre ham til Ofret, men med Undren og Rædsel opdager han, at ingen Anden føler som han, han flakker rundt for at finde sin Overmand, men han finder ham ikke, og da griber den Tanke ham, at naar ingen Anden opstaar, naar